

Література:

1. Бевз Т. Вплив глобалізації на утвердження національної ідентичності в умовах війни: виклики і загрози. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/334af3db-e9d9-41db-8b28-eb899f0a95cf/content>
2. Козловець М. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 558 с. URL: http://eprints.zu.edu.ua/6217/1/kozlovez_monograf.pdf
3. Римаренко С. Глобалізація та криза ідентичності. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/rymarengo_hlobalizatsiia.pdf

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-453-8-6>

АКТУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Іванець Н. В.

*кандидат філософських наук,
завідуюча лабораторією кафедри соціальної філософії, філософії
освіти та освітньої політики
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна*

Суспільство вступає в нову фазу розвитку, де пріоритетом стає ставлення людини до інших. Демократія не можлива без відкритого обговорення та прийняття цінностей громадянського суспільства, де кожен усвідомлює свою причетність до долі країни. Держава зустріється з необхідністю створення інститутів, які відповідатимуть інтересам громадян, що може призвести до конфліктів під впливом глобальних процесів. Для України важливість вивчення громадянської освіти загострюється питанням національної безпеки. Це стосується не лише перемоги над Росією у військовому плані, а й перемоги в ідеологічному та соціальному аспектах для збереження національного характеру та громадянської свідомості в довгостроковій перспективі після війни.

Завдання громадянської освіти не є універсальними, оскільки залежать від епохи, країни, поточного стану суспільства і викликів, які перед ним стоять. Суперечність виникає між станом громадянської освіти, її проголошеними цілями і завданнями та необхідністю їхнього оновлення у відповідь на військову, інформаційну та пропагандистську

агресію Росії. Вирішення цієї проблеми можливе через вивчення досвіду інших країн, які пережили війни, з урахуванням українських особливостей.

Основи функціонування і розвитку системи громадянської освіти розглядають такі автори, як Дж. Бенкс, Дж. Хіббінг, Е. Тейс-Морс, К. Барбер, С. Світвуд, М. Кінг, Р. Каллахан, К. Мюллер, Д. Кемпбелл, Дж. Дахлгард та інші. Педагогічний аспект досліджували Т. Ді, Б. Гілл, Дж. Гольбейн, Дж. Кане та інші. Серед українських дослідників можна виділити В. Андрущенко, В. Воронкову, О. Кивлюк, К. Клюзко, Л. Колесник, Т. Бакку, Т. Мелешенко та інших. Проте зарубіжні й вітчизняні джерела не повною мірою висвітлюють специфіку завдань громадянської освіти під час збройної та інформаційної агресії.

Громадянська освіта спрямована на відтворення, збереження і передачу наступним поколінням цінностей та культурних надбань нації. Однією з головних її цілей є формування громадянина вільної, незалежної, демократичної європейської держави. Це підсилює роль громадянської освіти як середовища, де відбувається розвиток таких особистостей в умовах збройної та інформаційної агресії та повоєнного відновлення країни.

Основні напрями трансформації завдань громадянської освіти включають: формування національної культурної парадигми та громадянської ідентичності активного змiсту; розвиток власної системи українського контенту; зміна сприйняття держави від патерналістського до усвідомлення особистої відповідальності за долю країни; впровадження освітніх технологій критичного мислення та медіаграмотності; інтеграція осіб, травмованих війною, у суспільство; розвиток етики соціальної поведінки та культури соціальної дії.

Для подальшого аналізу завдань громадянської освіти в умовах сучасних викликів важливо звернути увагу на підходи, які визначають її зміст та методи впровадження. В цьому контексті корисно звернутися до концепцій, розроблених українськими науковцями та практиками.

По-перше, В. Воронкова та О. Кивлюк у своїй статті підкреслюють важливість формування активного відповідального громадянства, яке є основою для розвитку демократії та громадянського суспільства. Вони зазначають, що активна участь громадян у суспільному житті є показником ефективності громадянської освіти [1, с. 110–119]. Відповідно, завдання освіти полягає не лише у передаванні знань, а й у вихованні відповідального ставлення до суспільних процесів, що особливо актуально в умовах загроз національній безпеці.

По-друге, важливим джерелом для розуміння сучасних методик громадянської освіти є підручник під редакцією Т.В. Бака та Т.В. Мелешенко, де розглядаються освітні підходи, що сприяють

формуванню критичного мислення та активної громадянської позиції. Автори наголошують на важливості інтерактивних методів навчання, таких як дискусії, рольові ігри та проектна діяльність, що дозволяють студентам глибше розуміти свою відповідальність за долю країни та долучатися до процесів демократичних змін [2, с. 320].

По-третє, праця К. Ключко та Л. Колесник «Громадянська освіта: мистецтво творити зміни» акцентує увагу на необхідності застосування креативних підходів у навчанні. Автори стверджують, що громадянська освіта повинна виходити за межі традиційного навчання і включати мистецькі та інноваційні підходи, які допомагають формувати критичне мислення та здатність до самоорганізації [3, с. 74]. Це особливо важливо в умовах, коли на Україну спрямовані потужні інформаційні атаки, що вимагає від громадян навичок для ефективного розпізнавання дезінформації та пропаганди.

Отже, вивчення завдань громадянської освіти через призму сучасних досліджень підкреслює важливість створення середовища, яке підтримує формування відповідальних, активних та критично мислячих громадян, що здатні захищати демократичні цінності та забезпечувати сталий розвиток громадянського суспільства в умовах війни та інформаційної агресії.

Література:

1. Воронкова В., Кивлюк О. Концепція активного відповідального громадянства для розвитку демократії та громадянського суспільства. *Humanities Studies*. 2022, № 11 (88). С. 110–119.
2. Громадянська освіта та методика її навчання : підручник для студентів педагогічних закладів вищої освіти / за загальною редакцією ТВ Бакка, ТВ Мелешенко. К. : УОВЦ «Оріон», 2019. 320 с.
3. Громадянська освіта: мистецтво творити зміни / Ключко, К., Колесник, Л. Київ : Компринт, 2020. 74 с.